

بررسی عملکرد بند «ف» تبصره «۲»
قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و بندهای متناظر آن
در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۵۲۶۳

دی‌ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۶	۱. وضعیت عرضه قیر
۱۰	۲. آخرین وضعیت عملکرد اجرای بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و بندهای متناظر آن در سال‌های ۱۳۹۴ و شش‌ماهه ۱۳۹۵
۱۷	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۲	پیوست‌ها
۲۶	منابع و مآخذ

بررسی عملکرد بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه
سال ۱۳۹۳ و بندهای متناظر آن در قوانین بودجه
سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

چکیده

تأکید بر کاهش تصدیگری دولت، افزایش کارایی اقتصادی، بهینه‌سازی و تصحیح نظام اداری در قوانین برنامه توسعه سوم و چهارم شرایطی را فراهم آورد که در سال ۱۳۸۱، هیئت وزیران واگذاری کارخانه‌های قیرسازی متعلق به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی را تصویب نمایند.

از سال ۱۳۹۳ با تصویب بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳، بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ تکلیف واگذاری قیر رایگان به وزارت راه و شهرسازی و چند نهاد دیگر به قانون بودجه اضافه شد که براساس آن وزارت نفت مکلف شده است هر ساله مقدار معینی قیر را به صورت رایگان در اختیار پروژه‌های عمرانی کشور قرار دهد. این در حالی است که بیش از ۸۰ درصد عرضه قیر کشور در اختیار بخش خصوصی است. همچنین، ماده اولیه تولید قیر، موسوم به وکیوم باتوم، نیز توسط پالایشگاه‌ها تولید شده و به غیر از دو پالایشگاه دولتی امام خمینی (ره) (شازند اراک) و آبادان، مابقی از طریق بورس عرضه می‌شود. بنابراین فرآیند تحویل قیر رایگان که براساس قانون بودجه برعهده وزارت نفت گذاشته شده، به دلیل اینکه حجم زیادی از وکیوم

باتوم و قیر توسط بخش خصوصی تولید می‌شود، در فرآیند اجرا با مشکلات فراوانی مواجه شده است. مشکلی که وجود دارد این است که اولاً وزارت نفت به سقف تعهدات خود براساس قانون بودجه سال ۱۳۹۴ عمل نکرده و فقط معادل ده هزار میلیارد ریال قیر را با پالایشگاه‌های خصوصی و دولتی زیرمجموعه خود خوراک تهاتر کرده است. ثانیاً برخی از این پالایشگاه‌ها علیرغم دریافت خوراک رایگان از وزارت نفت در ازای تحویل و کیوم باتوم به واحدهای صنعتی قیرساز، به تعهدات خود عمل نکرده و کیوم باتوم تولیدی خود را یا به مصرف داخلی رسانده و قیر عرضه می‌کنند و یا به صورت نقدی در بورس عرضه کرده‌اند.

بنابراین پیشنهاد می‌شود برای اختصاص موارد این‌چنینی به یک فعالیت خاص، ردیفی در مصارف بودجه برای آن فعالیت در نظر گرفته شود و اعتبارات لازم برای انجام آن فعالیت تخصیص داده شود.

مقدمه

در راستای اجرای بند «ک» تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور و اجرای تصمیم نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور،^۱ کارخانجات قیرسازی به بخش خصوصی واگذار

۱. تصویب تصمیم نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور درخصوص نحوه اجرا، شماره: ۵۰۸۷/ت۶۲۸۳۲۳هـ تاریخ: ۱۳۸۱/۱۲/۲۶. تصمیم نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور درخصوص نحوه اجرای بند «ک» تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور که به استناد اصل یکصدویست‌وهفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای تصویبنامه شماره ۲۸۰۸۲ت ۲۷۱۲۸ مورخ ۱۳۸۱/۶/۱۲ به‌عنوان تصمیم هیئت وزیران اتخاذ شده است، به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

۱. اموال منقول و غیرمنقول و تأسیسات مربوط به کارخانه‌های قیرسازی شرکت‌های پالایش نفت شیراز، بندرعباس، اصفهان، تبریز، تهران، آبادان و شازند اراک متعلق به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران به نسبت چهل‌وشش‌ونیم درصد (۴۶/۵٪) به صندوق بازنستگی کشوری و پنجاه‌وسه‌ونیم درصد (۵۳/۵٪)

به سازمان تأمین اجتماعی واگذار می‌شود تا پس از تعیین قیمت و توافق طرفین نسبت به تحویل و انتقال قطعی اقدام گردد و سپس طبق مقررات قانون تجارت و با رعایت سایر مقررات مربوط اداره شود.

۲. صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی موظفند اقدامات قانونی را در مورد مالکیت اموالی که طبق این تصمیم‌نامه به آنان واگذار شده است، پس از انتقال قطعی معمول دارند.

۳. صندوق بازنشستگی کشوری، سازمان تأمین اجتماعی و مدیران عامل شرکت‌های پالایش نفت ذیربط موظفند از تاریخ ابلاغ این تصمیم‌نامه حداکثر ظرف یک ماه نسبت به انعقاد قرارداد با کارشناس یا کارشناسان رسمی مرضی‌الطرفین اقدام نمایند و زمان تعیین قیمت کارشناسی از تاریخ انعقاد قرارداد مذکور حداکثر سه ماه تعیین می‌شود.

۴. صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی موظفند حداکثر ظرف ۳۰ روز از تاریخ وصول گزارش قیمتگذاری کارشناسی، مراتب را برای ثبت در دفاتر قانونی به مراجع ذیربط از جمله شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اعلام نمایند.

تبصره - فهرست واحدهای مظروف‌سازی، بسته‌بندی و سایر اموال، تأسیسات و کالاهای متعلق به کارخانه‌های قیرسازی غیر از آنچه مشخصاً در محوطه کارخانه‌های مذکور وجود دارد توسط هر یک از شرکت‌های پالایش نفت فوق‌الذکر تهیه و برای ارزیابی تسلیم کارشناسان مربوط خواهد گردید.

۵. نرخ فروش مواد اولیه مورد نیاز کارخانه‌های واگذاری موضوع بند «۱» این تصمیم‌نامه براساس تصمیمات هیئت مدیره شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی برای کلیه کارخانه‌های قیرسازی کشور تعیین می‌گردد.

۶. مادامی که انشعاب آب، برق، گاز، تلفن و غیره کارخانه‌های واگذار شده تفکیک و مستقل نشده است، شرکت‌های پالایش نفت مربوط کماکان و در قالب قرارداد منعقد شده و با رعایت نرخ‌های جاری نسبت به ادامه سرویس‌دهی اقدام خواهند نمود. همچنین شرکت‌های مذکور نسبت به سرویس‌دهی سایر خدماتی که دسترسی به آن برای کارخانه‌های واگذارشونده میسر نباشد، با هماهنگی واگذارکننده در قالب قرارداد اقدام می‌نمایند.

۷. آن دسته از کارکنان کارخانه‌های قیرسازی موضوع این تصمیم‌نامه که از نظر مقررات استخدامی و بازنشستگی تابع مقررات شرکت ملی نفت ایران و صندوق بازنشستگی کارکنان صنعت نفت هستند و ارتباط استخدامی آنها با دستگاه اجرایی ذیربط در اجرای این واگذاری قطع می‌گردد، می‌توانند در صورت ادامه اشتغال در واحدهای مذکور همچنان تابع مقررات استخدامی و صندوق بازنشستگی مربوط باشند. واگذارشوندگان فعلی و بعدی موظف به رعایت مقررات استخدامی و بازنشستگی صنعت نفت در مورد این کارکنان هستند.

۸. وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) و دستگاه‌های ذیربط معادل مبالغ قیمتگذاری اموال واگذار شده به صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی را که در اجرای بند «ک» تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور تعیین می‌شود از یک طرف به حساب فیما بین خزانه‌داری کل و شرکت ملی پالایش و پخش و شرکت ملی نفت ایران، بابت مطالبات خزانه‌داری کل از شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های

شد. از آن پس واحدهای قیرسازی جدید نیز با مجوز وزارت صنعت، معدن و تجارت احداث شدند، بنابراین در حال حاضر بیش از ۸۰ درصد عرضه قیر کشور در اختیار بخش خصوصی است. ماده اولیه تولید قیر، موسوم به وکیوم باتوم (VB) توسط پالایشگاه‌ها تولید شده و به غیر از دو پالایشگاه دولتی امام خمینی (ره) (شازند اراک) و آبادان، مابقی از طریق بورس عرضه می‌شود. بنابراین بیش از ۸۰ درصد میزان تولید و عرضه وکیوم باتوم نیز در اختیار بخش خصوصی است.

از سال ۱۳۹۳ سازوکار تحویل قیر میان وزارت نفت و وزارت راه و شهرسازی و سایر نهادهای مربوطه با تغییراتی مواجه شد و بندی به قانون بودجه آن سال اضافه شد. مطابق این روند قانونی وزارت نفت مکلف گردید مقدار معینی قیر را به صورت رایگان در اختیار پروژه‌های عمرانی کشور و سازمان‌های ذیربط قرار دهد. این بند در قانون بودجه سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نیز تکرار شد. این در حالی است که تولید و عرضه قیر و وکیوم باتوم (به غیر از تولیدات دو پالایشگاه امام خمینی (ره) (شازند اراک) و آبادان) در اختیار وزارت نفت نیست، لذا اجرای این بند قانونی با مشکلات و چالش‌هایی مواجه شده و به تبع آن، واحدهای صنعتی قیرسازی را با مشکلات حاد مالی مواجه نموده است. در واقع طبق قانون «الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»، فروش داخلی نفت خام بدین صورت است که شرکت نفت از طریق شرکت ملی پالایش و

نفتی و شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تحت پوشش آنها منظور و به همان میزان مطالبات مذکور تسویه شده تلقی می‌گردد و از طرف دیگر به حساب فیما بین صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی بابت رد دیون دولت منظور خواهد شد.

۹. کلیه هزینه‌های مربوط جهت انجام تشریفات قانونی و سایر هزینه‌های موضوع این تصمیم‌نامه به نسبت درصد سهام واگذار شده بین صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی تقسیم خواهد شد.

پخش فرآورده‌های نفتی، نفت خام را در اختیار پالایشگاه‌ها قرار می‌دهد و پالایشگاه‌ها نیز موظف هستند و کیوم باتوم تولیدی خود را در بورس عرضه نمایند. و کیوم باتوم تولیدی پالایشگاه‌ها توسط واحدهای صنعتی قیرسازی به قیر تبدیل شده و در بورس عرضه می‌گردد.

این رابطه شفاف و منطقی و به دور از رانت با حکم درج شده در بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳، بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ مخدوش شده و واحدهای صنعتی قیرساز (خصوصی و دولتی) مکلف شدند قیر تولیدی خود را بدون دریافت وجه برای انجام پروژه‌های عمرانی در اختیار وزارت راه و شهرسازی، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و وزارت آموزش و پرورش قرار داده و سازمان‌های مربوطه در ازای قیر تحویلی، شرکت‌های مذکور را به‌عنوان نماینده آن سازمان جهت دریافت و کیوم باتوم اعتباری به پالایشگاه‌ها معرفی می‌نمایند. از آنجایی که اکثریت پالایشگاه‌های عرضه‌کننده و کیوم باتوم نیز دولتی نبوده و توسط بخش خصوصی اداره می‌شوند، پالایشگاه‌های تبریز، شیراز و بندرعباس گاه‌گاه علی‌رغم بدهی به واحدهای قیرسازی، و کیوم باتوم تولیدی خود را به‌صورت نقدی در بورس عرضه کرده و از عرضه اعتباری آن امتناع می‌ورزند. این گزارش به‌دنبال تبیین این مسئله است که آیا وزارت نفت و شرکت‌های تابعه ذی‌ربط آن به تعهدات خود در اجرای بندهای قانونی مذکور عمل کرده و خوراک لازم را تحویل پالایشگاه‌ها داده‌اند یا خیر؟ اگر وزارت نفت به تعهدات خود عمل کرده، پالایشگاه‌ها نیز به تعهدات خود عمل می‌کنند؟ دلیل مشکلات به‌وجود آمده چیست؟

۱. وضعیت عرضه قیر

براساس تصمیم نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور در سال ۱۳۸۱، کارخانجات قیرسازی متعلق به شرکت‌های پالایشی واقع در پالایشگاه‌های تهران، امام خمینی (ره) (شازند اراک)، آبادان، تبریز، شیراز و بندرعباس به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی کشوری واگذار گردید. در راستای اجرای این تصمیم‌نامه، سازمان‌های مذکور متفقاً شرکت نفت پاسارگاد را با هدف بهره‌برداری از شش واحد قیرسازی پالایشگاه‌های فوق‌الذکر، تأسیس نمودند. در همین راستا کارخانه قیرسازی پالایشگاه اصفهان نیز به شرکت نفت جی واگذار شد. از طرفی با شکستن انحصار تولید قیر و واگذاری و اجازه فعالیت بخش خصوصی، فضای جدیدی برای سرمایه‌گذاری در این بخش ایجاد شد و با ورود بخش خصوصی به این صنعت، صنعت قیرسازی کشور با رونق مواجه شد. ماده اولیه تولید قیر موسوم به وکیوم باتوم که در واقع ته‌مانده برج تقطیر در پالایشگاه‌ها است، توسط پالایشگاه‌ها عرضه می‌شود. در جداول ۱ و ۲ میزان ظرفیت و تولید وکیوم باتوم و قیر پالایشگاه‌های کشور در سال ۱۳۹۴ ارائه شده‌اند.

جدول ۱. ظرفیت واحدهای تولیدکننده وکیوم باتوم و قیر پالایشگاه‌های کشور در سال ۱۳۹۴

(مترمکعب در روز)

واحد/ پالایشگاه	آبادان	تهران	اصفهان	تبریز	شیراز	لاوان	شازند	بندرعباس
تقطیر در خلأ (تولیدکننده وکیوم باتوم)	۲۰۵۱۱	۱۶۹۸۱	۱۵۲۶۴	۷۷۹۱	۲۹۲۵/۶	۲۰۶۷	۱۳۰۸۵	۲۳۰۵۵
قیر (تأسیسات واگذار شده به بخش خصوصی)	۲۳۸۵	۱۹۰۸	۳۰۲۱	۸۷۴/۵	۳۹۷/۵		۹۵۴	۷۹۵
قیر (پالایشگاه)*	۲۲۲			۷۹۵	۱۱۹۲/۵			

مأخذ: شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی، نامه شماره ۷۲۸۲۸، مورخ ۱۳۹۵/۸/۱۶.

* منظور از این قیر، محصولاتی است که به‌وسیله تأسیساتی که پس از واگذاری کارخانجات قیرسازی، مجدداً توسط پالایشگاه احداث شده تولید می‌شود.

جدول ۲. متوسط تولید و کیوم باتوم (VB) و قیر شرکت‌های پالایش نفت کشور

(مترمکعب در روز)

طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰

سال	شرکت پالایش نفت	آبادان	تهران	اصفهان	تبریز	شیراز	شازند	بندرعباس	جمع
۱۳۹۰	و کیوم باتوم (VB)	۰	۲۰۲۱	۳۶۰۵	۹۵۵	۱۰۲۹	۹۴۳	۷۷۶	۹۳۳۰
	انواع قیر	۱۱۱		۰	۰	۱۲۶	۰		۲۳۷
۱۳۹۱	و کیوم باتوم (VB)	۰	۱۸۰۲	۴۱۰۸	۸۶۳	۱۰۶۳	۱۳۶۹	۱۱۹۷	۱۰۴۰۲
	انواع قیر	۳۰۷		۰	۰	۱۰۹	۰		۴۱۶
۱۳۹۲	و کیوم باتوم (VB)	۰	۲۰۰۴	۴۴۷۱	۸۴۸	۹۷۷	۵۹۲	۱۰۹۷	۹۹۹۱
	انواع قیر	۲۷۸		۰	۰	۰	۰		۲۷۸
۱۳۹۳	و کیوم باتوم (VB)	۰	۲۳۹۰	۴۷۳۳	۷۸۱	۸۳۲	۱۰۴۰	۲۴۹۲	۱۲۲۶۸
	انواع قیر	۱۷۵		۰	۵	۳۳	۰		۲۱۳
۱۳۹۴	و کیوم باتوم (VB)	۱۲۳	۲۴۵۸	۵۴۱۰	۱۱۶۹	۶۵۸	۹۰۵	۳۵۳۰	۱۴۲۵۲
	انواع قیر	۱۶۰		۰	۶۵	۲۳۳	۰		۴۴۸
شش ماهه	و کیوم باتوم (VB)	۸۳۶	۲۶۵۳	۵۰۶۶	۱۴۴۹	۱۰۱۶	۹۱۷	۳۵۲۶	۱۵۴۶۳
۱۳۹۵	انواع قیر	۰		۰	۱۸۴	۲۹	۰		۲۱۴

مأخذ: همان.

نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که دو پالایشگاه شیراز و تبریز علاوه بر واحدهای قیرسازی که به بخش خصوصی (یعنی شرکت پاسارگاد) واگذار شده، اقدام به احداث واحدهای قیرسازی جدید نموده و به ترتیب از سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ رأساً شروع به تولید قیر نموده‌اند.^۱ در جدول ۳ وضعیت عرضه قیر دو پالایشگاه تبریز و شیراز طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۵ ارائه شده است.

۱. شایان ذکر است پالایشگاه تبریز اخیراً طی نامه‌ای به واحدهای قیرسازی اعلام کرده است بجای و کیوم باتوم تهاتری، قیر تولیدی خود را با واحدهای صنعتی قیرساز تهاتر نماید (پیوست ۱) این در حالی است که به دلیل کیفیت پایین قیر تولیدی این پالایشگاه، وزارت راه و شهرسازی به شرکت‌های قیرسازی اعلام نموده از قبول قیر تولیدی پالایشگاه خودداری نمایند. (پیوست ۲)

جدول ۳. وضعیت عرضه داخلی و صادرات قیر پالایشگاه‌های نفت تبریز و شیراز

(هزار تن)

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۰	۰	۱,۸۴۰	۰	۰	۰	عرضه داخلی	پالایش نفت تبریز
۱۵,۴۵۰	۳۰,۸۳۰	۰	۰	۰	۰	صادرات	
۱۵,۴۵۰	۳۰,۸۳۰	۱,۸۴۰	۰	۰	۰	جمع	
۸,۱۹۳	۶,۴۹۴	۲۴,۶۹۰	۳,۴۲۱	۰	۷۰	عرضه داخلی	پالایش نفت شیراز
۰	۱۳,۶۰۰	۱۵,۲۰۰	۱,۲۴۰	۰	۰	صادرات	
۸,۱۹۳	۲۰,۰۹۴	۳۹,۸۹۰	۴,۶۶۱	۰	۷۰	جمع	

مأخذ: شرکت بورس کالای ایران، نامه شماره ۱۹۴۴۹/ح، مورخ ۱۳۹۵/۸/۳.

در نگاه اول به نظر می‌رسد که این واحدها به منظور تکمیل زنجیره ارزش نفت خام اقدام به احداث واحد قیرسازی نموده‌اند، اما این اتفاق مربوط به زمانی است که پروانه احداث واحدهای قیرسازی توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت صادر شده و ظرفیت واحدهای تأسیس شده نیز بیش از ظرفیت تأمین خوراک (یعنی میزان تولید و کیوم باتوم) است، بنابراین برای جلوگیری از تعطیلی واحدهای صنعتی قیرساز بهتر بود واحدهای پالایشگاهی بر روی بهینه‌سازی الگوی پالایشی و افزایش تولید فرآورده‌های نفتی سبک مانند بنزین و گازوئیل تمرکز می‌کرد و اولویت سرمایه‌گذاری خود را به اجرای طرح‌های توسعه اختصاص می‌داد.

واحدهای عرضه‌کننده قیر کشور در سال ۱۳۹۵، ۸۶ واحد صنعتی کوچک و بزرگ به‌علاوه دو شرکت پالایش نفت تبریز و شیراز بوده است. در جدول ۴ وضعیت عرضه قیر واحدهای تولیدکننده قیر طی سال‌های ۱۳۹۰ الی شش‌ماهه سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. همانطور که در جدول مشاهده می‌شود سهم دو شرکت بزرگ تولیدکننده قیر یعنی

پاسارگاد و جی از ۹۹ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۶۱ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته که نشان‌دهنده افزایش تعداد و ظرفیت تولید واحدهای صنعتی تولیدکننده قیر طی این سال‌ها است که گامی در جهت رشد بنگاه‌های اقتصادی کوچک و افزایش نرخ اشتغال به‌شمار می‌رود.

جدول ۴. وضعیت عرضه قیر از طریق بورس در سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰

شش‌ماهه ۱۳۹۵	۱۹۳۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	شرح	
						عرضه داخلی	کل
۸۹۶۶۷۱	۱۸۰۲۵۹۶	۱۶۱۰۷۵۴	۱۲۴۹۷۳۱	۱۸۱۹۷۶۸	۱۴۹۳۴۰۳	عرضه داخلی	کل
۱۵۲۳۹۳۵	۳۳۲۱۶۸۵	۳۰۲۲۹۵۲	۲۹۰۵۳۳۵	۲۲۱۰۶۲۸	۲۵۶۷۸۲۸	صادرات	
۲۴۲۰۶۰۶	۵۱۲۴۲۸۱	۴۶۳۳۷۰۶	۴۱۵۵۰۶۶	۴۰۳۰۳۹۶	۴۰۶۱۲۳۱	جمع کل	
۵۷۸۶۰۷	۱۰۱۷۶۰۲	۹۷۴۶۳۳	۷۴۹۶۶۹	۱۲۶۱۴۸۰	۱۱۰۳۱۹۳	عرضه داخلی	شرکت پاسارگاد
۳۳۶۵۰۰	۴۹۲۹۰۰	۷۶۱۳۰۰	۱۱۰۰۹۶۰	۱۰۹۷۸۸۶	۱۱۷۸۰۰۵	صادرات	
۹۱۵۱۰۷	۱۵۱۰۵۰۲	۱۷۳۵۹۳۳	۱۸۵۰۶۲۹	۲۳۵۹۳۶۶	۲۲۸۱۱۹۸	جمع	
۰/۳۸	۰/۲۹	۰/۳۷	۰/۴۵	۰/۵۹	۰/۵۶	سهام از بازار	شرکت جی
۳۰۰۴۷۳	۷۵۲۰۹۵	۵۷۷۴۸۲	۴۶۸۳۹۱	۵۶۹۴۱۷	۳۸۸۱۴۶	عرضه داخلی	
۲۶۲۵۱۰	۹۹۹۹۶۵	۱۰۵۰۶۹۰	۱۱۳۰۴۵۰	۷۷۲۷۴۲	۱۳۴۷۴۷۹	صادرات	
۵۶۲۹۸۳	۱۷۵۲۰۶۰	۱۶۲۸۱۷۲	۱۵۹۸۸۴۱	۱۳۲۲۱۵۹	۱۷۳۵۶۲۵	جمع	سایر شرکت‌ها
۰/۲۳	۰/۳۴	۰/۳۵	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۴۳	سهام از بازار	
۱۷۵۹۱	۳۲۸۹۹	۵۸۶۳۹	۳۱۶۷۱	۸۸۷۱	۲۰۶۴	عرضه داخلی	
۹۲۴۹۲۵	۱۸۲۸۸۲۰	۱۲۱۰۹۶۲	۶۷۳۹۲۵	۳۴۰۰۰۰	۴۲۳۴۴	صادرات	سایر شرکت‌ها
۹۴۲۵۱۶	۱۸۶۱۷۱۹	۱۲۶۹۶۰۱	۷۰۵۵۹۶	۳۴۸۸۷۱	۴۴۴۰۸	جمع	
۰/۳۹	۰/۳۶	۰/۲۷	۰/۱۷	۰/۰۹	۰/۰۱	سهام از بازار	

مأخذ: همان.

متأسفانه اقدام شرکت‌های پالایشی تبریز و شیراز در خصوص تولید قیر (جدول ۳)، موجب شده واحدهای صنعتی قیرسازی زیر ظرفیت تولید خود کار کنند و بخشی از تأسیسات آنها بلااستفاده باقی بماند که خود موجب افزایش قیمت تمام شده قیر برای

این واحدها شده است.

در ادامه بندهای قانونی مرتبط با موضوع تحویل قیر رایگان در قوانین بودجه سالیانه و عملکرد آنها بررسی شده است.

۲. آخرین وضعیت عملکرد اجرای بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و بندهای متناظر آن در سال‌های ۱۳۹۴ و شش‌ماهه ۱۳۹۵

از سال ۱۳۹۳ سازوکار تهاتر قیر میان وزارت نفت و وزارت راه و شهرسازی و سایر نهادهای مربوطه با تغییراتی مواجه شد و بندی به قانون بودجه اضافه شد که براساس آن وزارت نفت مکلف شده است هر ساله مقدار معینی قیر را به صورت رایگان در اختیار پروژه‌های عمرانی کشور قرار دهد.^۱ براساس بندهای مذکور وزارت نفت مکلف شده است سالیانه مقدار معینی

۱. بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور

وزارت نفت موظف است از طریق شرکت دولتی تابعه ذیربط معادل ارزش ریالی پانصد هزار تن قیر رایگان تا سقف شش هزار میلیارد (۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال را جهت روکش آسفالت و آسفالت راه‌های روستایی فاقد آسفالت در اختیار شرکت تابعه ذیربط وزارت راه و شهرسازی قرار دهد.

بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور

وزارت نفت موظف است از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذیربط معادل ارزش ریالی دو میلیون تن قیر رایگان تا سقف بیست و چهار هزار میلیارد (۲۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال را جهت روکش آسفالت، آسفالت راه‌های روستایی فاقد آسفالت و معابر روستاها و بهسازی روستاها و شهرهای با جمعیت زیر بیست هزار نفر به نسبت هشتاد درصد (۸۰٪) در اختیار شرکت‌های تابعه ذیربط وزارت راه و شهرسازی و بیست درصد (۲۰٪) بنیاد مسکن انقلاب اسلامی قرار دهد و در حساب‌های فیما بین خود و خزانه‌داری کل کشور اعمال و با آن تسویه نماید.

بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور

وزارت نفت موظف است از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذیربط معادل ریالی دو میلیون تن قیر رایگان تا سقف مبلغ بیست و چهار هزار میلیارد (۲۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به نسبت شصت و دو درصد (۶۲٪) در اختیار

قیر را به صورت رایگان در اختیار پروژه‌های عمرانی برخی دستگاه‌های اجرایی قرار دهد، حال آنکه تولید قیر (به غیر از مقدار ناچیزی که پالایشگاه آبادان تولید می‌کند)^۱ در اختیار وزارت نفت نیست و همانطور که اشاره شد با واگذاری کارخانجات قیرسازی پالایشگاه‌ها به دو شرکت بزرگ نفت جی و پاسارگاد، حدود ۶۰ درصد بازار قیر در اختیار این دو شرکت و مابقی در اختیار شرکت‌ها و واحدهای کوچک قیرسازی است. لذا تحویل قیر به این سازمان‌ها با مشکلات عدیده‌ای همراه شده است. از طرف دیگر ماده اولیه تولید قیر (یعنی وکیوم باتوم) نیز به غیر از دو پالایشگاه آبادان و امام خمینی (ره) (شازند اراک) که هنوز دولتی هستند، عملاً در اختیار وزارت نفت نیست. لذا به دلیل نبود ابزارهای مناسب، اجرای قانون با مشکلاتی مواجه شده که در ادامه به تفصیل بررسی شده است.

با راه‌اندازی بورس نفت خام و فرآورده‌های نفتی به‌موجب مصوبه شماره ۱۷۷۵۹۴/ت/۴۴۷هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۳، وزارت نفت و شرکت‌های تابعه و وابسته آن موظف شدند نسبت به عرضه کلیه محصولات و مشتقات فرآوری شده نفتی خود در بورس، براساس مقررات مربوط اقدام نمایند. بر این اساس فرآورده‌های نفتی مانند قیر و وکیوم باتوم نیز از طریق بورس عرضه می‌شوند. در راستای اجرای بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور و بندهای متناظر آن در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵، پس

وزارت راه و شهرسازی جهت روکش آسفالت و آسفالت راه‌های روستایی و بیست درصد (۲۰٪) در اختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی جهت آسفالت معابر و بهسازی روستاها و انجام پروژه‌های مشارکتی با دهیاری‌ها و پانزده درصد (۱۵٪) در اختیار وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) جهت آسفالت معابر شهرهای با جمعیت زیر پنجاه هزار نفر و سه درصد (۳٪) جهت نوسازی مدارس در اختیار وزارت آموزش و پرورش (سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس) قرار دهد و در حساب‌های فیما بین خود و خزانه‌داری کل کشور اعمال و با آن تسویه کنند. وزارت نفت تا پایان سال مالی ۱۳۹۵ نسبت به تحویل کامل قیر اقدام می‌کند.

۱. پالایشگاه آبادان سالیانه ۵۰ تا صد هزار تن قیر تولید می‌کند.

از آنکه واحدهای قیرسازی قیر خود را به صورت رایگان در اختیار وزارت راه و شهرسازی یا هر نهاد دیگری که در بندهای مذکور به آن اشاره شده است، تحویل نمایند، سازمان مربوطه، شرکت مذکور را برای دریافت و کیوم باتوم اعتباری به پالایشگاه معرفی می‌نماید.^۱ پالایشگاه نیز موظف است در سقف تعهداتی که دارد و کیوم باتوم تولیدی خود را به صورت اعتباری در بورس عرضه نماید تا شرکت‌هایی که حواله دریافت و کیوم باتوم دارند بتوانند به صورت رایگان خوراک و کیوم باتوم دریافت نمایند. براساس اطلاعات دریافتی از سازمان بورس کالای ایران، میزان معاملات و کیوم باتوم سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۶ ماهه ۱۳۹۵ به تفکیک پالایشگاه‌های تولیدکننده این محصول به شرح جدول ۵ است.

جدول ۵. آمار معاملات محصول و کیوم باتوم به تفکیک شرکت‌های تولیدکننده طی

سال‌های ۱۳۹۳ لغایت ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۵ (با کسر معاملات فسخ شده)

تولیدکننده	نوع تسویه مالی	۱۳۹۳		۱۳۹۴		۶ ماهه اول سال ۱۳۹۵	
		ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)	ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)	ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)
پالایش نفت اصفهان	اعتباری	۰	۰	۱۲,۰۰۰	۹۲,۷۶۰,۰۰۰	۰	۰
	نقدی	۲,۰۱۵,۴۷۰,۴۹۰	۲۰۱,۸۰۰	۳۵۴,۹۶۰	۲,۰۹۳,۸۲۱,۸۰۰	۱,۰۷۳,۳۰۰,۱۰۰	۲۲۰,۷۰۰
جمع		۲,۰۱۵,۴۷۰,۴۹۰	۲۰۱,۸۰۰	۳۶۶,۹۶۰	۲,۱۸۶,۵۸۱,۸۰۰	۱,۰۷۳,۳۰۰,۱۰۰	۲۲۰,۷۰۰
پالایش نفت بندرعباس	اعتباری	۶۸۶,۶۰۲,۵۰۰	۷۷,۵۰۰	۱۳۰,۲۰۰	۸۹۶,۹۷۳,۰۰۰	۴۷۹,۸۱۵,۳۸۰	۹۱,۴۶۰
	نقدی	۷,۹۲۴,۳۹۹,۴۲۰	۸۲۰,۵۴۰	۱,۱۷۲,۶۰۰	۷,۷۵۲,۳۶۳,۴۲۰	۲,۲۲۹,۴۰۶,۸۲۰	۴۲۴,۹۴۰
جمع		۸,۶۱۱,۰۰۱,۹۲۰	۸۹۸,۰۴۰	۱,۳۰۲,۸۰۰	۸,۶۴۹,۳۳۶,۴۲۰	۲,۷۰۹,۲۲۲,۲۰۰	۵۱۶,۴۰۰
پالایش نفت تبریز	اعتباری	۷۲۱,۷۳۹,۲۸۰	۷۲,۸۶۰	۲۱۰,۵۰۰	۱,۳۵۲,۰۰۶,۰۰۰	۴۶۷,۸۳۶,۸۲۰	۹۲۰,۷۰۰
	نقدی	۱,۶۸۳,۷۵۶,۹۷۰	۱۷۶,۰۸۰	۲۶۵,۱۱۰	۱,۷۳۱,۴۵۶,۳۱۰	۶۹۹,۰۶۹,۳۳۵	۱۴۵,۴۱۰
جمع		۲,۴۰۵,۴۹۶,۲۵۰	۲۴۸,۹۴۰	۴۷۵,۶۱۰	۳,۰۸۳,۴۶۲,۳۱۰	۱,۱۶۶,۹۰۶,۱۵۵	۲۳۷,۴۸۰
پالایش نفت تهران (تندگویان)	اعتباری	۲,۳۰۶,۵۹۴,۶۶۰	۲۵۰,۱۸۰	۴۱۱,۰۳۰	۲,۵۴۸,۵۹۰,۶۳۰	۱,۲۲۰,۷۲۶,۲۹۰	۲۳۷,۲۱۰
	نقدی	۶,۶۵۹,۹۵۴,۶۹۰	۶۵۲,۰۰۰	۴۴۲,۳۹۰	۲,۹۲۵,۴۰۱,۰۵۰	۱,۰۲۵,۳۹۳,۸۲۰	۲۱۳,۴۶۰

۱. دو نمونه از این حواله‌جات با موضوع معرفی شرکت‌های قیرسازی به پالایشگاه در پیوست ۳ ارائه شده‌اند.

۶ ماهه اول سال ۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		نوع تسویه مالی	تولیدکننده
ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)	ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)	ارزش (هزار ریال)	وزن (تن)		
۲,۲۴۶,۱۲۰,۱۱۰	۴۵۰,۶۷۰	۵,۴۷۲,۹۹۱,۶۸۰	۸۵۳,۴۲۰	۸,۹۶۶,۵۴۹,۲۵۰	۹۰۲,۱۸۰		جمع
۶۲,۶۶۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۲۶۴,۴۴۶,۵۰۰	۳۷,۶۰۰	۳۰۳,۰۶۵,۷۶۰	۲۹,۰۸۰	اعتباری	پالایش نفت شیراز
۲۹۷,۵۲۸,۶۰۰	۵۸,۲۸۰	۱,۳۱۸,۶۶۵,۳۰۰	۱۹۴,۰۸۰	۱,۳۴۹,۰۵۲,۸۸۰	۱۳۶,۰۰۰	نقدی	
۳۶۰,۱۹۶,۶۰۰	۷۰,۲۸۰	۱,۵۸۳,۱۱۱,۸۰۰	۲۳۱,۶۸۰	۱,۶۵۲,۱۱۸,۶۴۰	۱۶۵,۰۸۰		جمع
۲,۲۳۱,۰۴۶,۴۹۰	۴۲۲,۷۴۰	۵,۱۵۴,۷۷۶,۱۳۰	۸۰۱,۳۳۰	۴,۰۲۸,۰۰۲,۲۰۰	۴۲۹,۶۲۰	اعتباری	جمع
۵,۲۳۴,۶۹۸,۶۷۵	۱,۰۶۲,۷۹۰	۱۵,۸۲۱,۷۰۷,۸۸۰	۲,۴۲۹,۱۴۰	۱۹,۶۳۲,۶۳۴,۴۵۰	۱,۹۸۶,۴۲۰	نقدی	
۱,۴۹۵,۵۳۰	۲,۹۷۶,۴۸۴,۰۱۰	۳,۲۳۰,۴۷۰	۲۳,۶۶۰,۶۳۶,۶۵۰	۲,۴۱۶,۰۴۰	۲,۴۱۶,۰۴۰		جمع کل
۲,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰		تکلیف قانون بودجه

مأخذ: شرکت بورس کالای ایران، نامه شماره ۱۹۶۵۹/ح.م، مورخ ۱۳۹۵/۸/۲۳.

از میان ۹ پالایشگاه کشور، پالایشگاه‌های لاوان و کرمانشاه تولید قیر و وکیوم باتوم ندارند. پالایشگاه‌های امام خمینی (ره) (شازند اراک) و آبادان نیز از آنجایی که دولتی هستند خارج از مکانیسم بورس قیر و وکیوم باتوم تولیدی خود را با شرکت نفت پاسارگاد تهراتر می‌کنند. به قرار اطلاع این دو پالایشگاه در سال ۱۳۹۴، حدود ۵۰۰ هزار تن از وکیوم باتوم تولیدی خود را با این شرکت تهراتر نموده‌اند. براساس آمار جدول ۵، مجموع عرضه وکیوم باتوم اعتباری ۵ پالایشگاه اصفهان، بندرعباس، تبریز، تهران و شیراز (که وکیوم باتوم تولیدی خود را از طریق سازوکار بورس عرضه می‌کنند) در سال ۱۳۹۳، حدود ۴۲۹/۶ هزار تن بوده که در مقایسه با ۵۰۰ هزار تن تکلیفی در قانون بودجه سنواتی اختلاف زیادی نداشته، ضمن اینکه این اختلاف احتمالاً توسط دو پالایشگاه دولتی امام خمینی (ره) (شازند اراک) و آبادان تأمین شده است. اما عملکرد عرضه اعتباری این پنج پالایشگاه در سال ۱۳۹۴، حدود ۸۰۰ هزار تن با معادل ریالی ۵ هزار میلیارد ریال بوده است که نشان‌دهنده اختلاف بسیار زیاد با قانون بودجه تکلیفی به وزارت نفت است. همچنین طی شش‌ماهه سال ۱۳۹۵ نیز

عرضه این پالایشگاه‌ها حدود ۴۳۲ هزار تن با معادل ریالی ۲ هزار میلیارد ریال است که باز هم با تکلیف وزارت نفت در قانون بودجه اختلاف قابل توجهی دارد. سهم عرضه اعتباری و نقدی هریک از این پالایشگاه‌ها طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۵ به شرح جدول ۶ است.

جدول ۶. سهم عرضه اعتباری و نقدی و کیوم باتوم پالایشگاه‌های کشور

طی سال‌های ۱۳۹۰ الی شش‌ماهه ۱۳۹۵

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	نوع تسویه مالی	تولیدکننده
۰/۰	۳/۳	۰/۰	۰/۰	۳/۳	۳۱/۱	اعتباری	پالایش نفت اصفهان
۱۰۰/۰	۹۶/۷	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۹۶/۷	۶۸/۹	نقدی	
۱۷/۷	۱۰/۰	۸/۶	۱۴/۲	۰/۰	۳۷/۷	اعتباری	پالایش نفت بندرعباس
۸۲/۳	۹۰/۰	۹۱/۴	۸۵/۸	۱۰۰/۰	۶۲/۳	نقدی	
۳۸/۸	۴۴/۳	۲۹/۳	۳۴/۳	۰/۰	۲۵/۱	اعتباری	پالایش نفت تبریز
۶۱/۲	۵۵/۷	۷۰/۷	۶۵/۷	۱۰۰/۰	۷۴/۹	نقدی	
۵۲/۶	۴۸/۲	۲۷/۷	۳۱/۹	۰/۰	۶۹/۷	اعتباری	پالایش نفت تهران (تندگویان)
۴۷/۴	۵۱/۸	۷۲/۳	۶۸/۱	۱۰۰/۰	۳۰/۳	نقدی	
۱۷/۱	۱۶/۲	۱۷/۶	۲۷/۴	۰/۰	۲۴/۹	اعتباری	پالایش نفت شیراز
۸۲/۹	۸۳/۸	۸۲/۴	۷۲/۶	۱۰۰/۰	۷۵/۱	نقدی	
۲۸/۹	۲۴/۸	۱۷/۸	۲۳/۶	۰/۳	۳۹/۴	اعتباری	جمع کل
۷۱/۱	۷۵/۲	۸۲/۲	۷۶/۴	۹۹/۷	۶۰/۶	نقدی	

مأخذ: همان.

اگر به آمار ارائه شده در جدول ۶ توجه شود، در سال ۱۳۹۴ که میزان تکلیفی عرضه قیر رایگان در قانون بودجه افزایش قابل توجهی نسبت به سال ۱۳۹۳ داشته

است، سهم عرضه اعتباری پالایشگاهی مانند پالایشگاه تهران^۱ بسیار تغییر کرده و از ۲۸ درصد در سال ۱۳۹۳ به ۴۸ درصد در سال ۱۳۹۴ و ۵۲ درصد در شش ماهه ۱۳۹۵ رسیده است. حال آنکه سهم عرضه اعتباری پالایشگاه‌های تبریز، شیراز و بندرعباس تغییر چندانی نکرده و این پالایشگاه‌ها بخش اعظم و کیوم باتوم تولیدی خود را به صورت نقدی عرضه نموده‌اند.

نکته حائز اهمیت دیگری که در خصوص بندهای مذکور وجود دارد این است که تحویل قیر رایگان به نهادها و دستگاه‌های مصرف‌کننده قیر زمینه ایجاد فساد را نیز فراهم می‌آورد.

عملکرد بندهای قانونی مذکور براساس اعلام وزارت راه و شهرسازی:
براساس اعلام این وزارتخانه از حدود ۱۲ هزار میلیارد ریال سهم وزارت راه و شهرسازی بابت قیر اختصاص یافته در سال ۱۳۹۴، حدود ۹ هزار میلیارد ریال محقق شده و وزارت نفت حدود ۳ هزار میلیارد ریال از تعهد خود در این سال را انجام نداده است. این در حالی است که حدود ۳۸۰ میلیارد ریال از کیوم باتوم اختصاص یافته شده از سوی وزارت نفت به پالایشگاه‌ها، توسط شرکت‌های پالایش نفت تبریز، شیراز و بندرعباس به شرکت‌های قیرساز تحویل نگردیده و در سال جاری نیز عملکرد پالایشگاه‌های تبریز و شیراز در تحویل و کیوم باتوم به شرکت‌های قیرساز نامطلوب بوده است.^۲

---

۱. به قرار اطلاع پالایشگاه تهران تمامی تعهدات خود برای عرضه و کیوم باتوم اعتباری به واحدهای قیرسازی را کاملاً به موقع انجام داده است.

۲. وزارت راه و شهرسازی، نامه شماره ۴۲۳۹۶/۷۱۰ مورخ ۱۳۹۵/۹/۱.

عملکرد بندهای قانونی مذکور براساس اعلام شرکت ملی پالایش و پخش

فرآورده‌های نفتی ایران: براساس اعلام شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و سازمان برنامه و بودجه، علیرغم اختصاص مبلغ ۲۴ هزار میلیارد ریال بابت تحویل قیر میان وزارت نفت و وزارت راه و شهرسازی، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵، بودجه در نظر گرفته شده توسط سازمان برنامه و بودجه برای اجرای این بند از قانون بودجه حدود ۱۰ هزار میلیارد ریال بوده است. لذا ادعای وزارت نفت و شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی این است که به تعهداتشان براساس قانون بودجه عمل کرده‌اند. شایان ذکر است که براساس اعلام شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت‌های پالایشی تبریز، شیراز و بندرعباس در سال ۱۳۹۴ به تعهدات خود عمل نکرده‌اند.^۱

نظر سازمان برنامه و بودجه در خصوص بودجه اختصاص یافته به بند «ی»

تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور: براساس اعلام سازمان برنامه و بودجه وزارت نفت در سال ۱۳۹۴، ۱۰ هزار میلیارد ریال از تعهد خود بابت تحویل قیر عمل کرده است. شایان ذکر است که عملکرد قیر تحویلی شرکت‌های قیرسازی به وزارت راه و شهرسازی، وزارت آموزش و پرورش و سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۲۷۰۰ میلیارد ریال و همچنین ارزش قیر تحویلی به

۱. لازم به ذکر است که این مرکز طی نامه شماره ۸۲-۱۴/۱/۸۹۰۸، مورخ ۱۳۹۵/۸/۲۲ از شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی عملکرد پالایشگاه‌های مختلف در اجرای بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و بند متناظر آن در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ را درخواست کرده، اما تا لحظه نهایی شدن گزارش پاسخی دریافت نگردید و کلیه مطالب گفته شده براساس ملاقات حضوری با کارشناسان آن شرکت است.

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی معادل ۲۰۰۰ میلیارد ریال، جمعاً معادل ۱۴۷۰۰ میلیارد ریال بوده است. سازمان برنامه و بودجه طی نامه‌ای از وزیر نفت درخواست نموده با توجه به اینکه عملکرد و ارزیابی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران بابت سهم هدمندی در سال ۱۳۹۴ (براساس آیین‌نامه اجرایی تبصره «۲۰» قانون بودجه سال ۱۳۹۴) نسبت به رقم مصوب هیئت وزیران کمتر بوده است، وزارت نفت اقدامات لازم برای تسویه حساب شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران با سازمان‌های مذکور تا سقف مبلغ ۱۴۷۰۰ میلیارد ریال را در راستای اجرای بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه و در قالب تعهدات سال ۱۳۹۴ آن شرکت انجام دهد.^۱ لذا براساس اعلام سازمان برنامه و بودجه و با توجه به عملکرد وزارت نفت، شرکت ملی پالایش و پخش باید علاوه بر ۱۰ هزار میلیارد ریال تعهدات بودجه‌ای سال ۱۳۹۵، به ۴۷۰۰ میلیارد ریال از تعهدات خود در سال ۱۳۹۴ نیز عمل نماید.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

براساس سازوکار تعیین شده در ماده (۱) قانون (الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) پالایشگاه‌های کشور در ازای دریافت نفت خام موظف به پرداخت بهای آن به شرکت نفت از طریق خزانه‌داری کل کشور هستند و خزانه‌داری نیز عمده منابع مذکور را به سازمان هدمندی اختصاص می‌دهد. با حکم مندرج در بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳، بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال

۱. سازمان برنامه و بودجه، نامه شماره ۵۴۶۲۸۹، مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۷.

۱۳۹۴ و بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ شرکت‌های پالایشی در ازای خوراک دریافتی از شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، موظف هستند بخشی از وکیوم باتوم تولیدی خود را به صورت رایگان در اختیار واحدهای صنعتی قیرساز (که حواله دریافت وکیوم باتوم از نهادهای مذکور در قانون بودجه را دارند) قرار دهند. اما در راستای اجرای این بند قانونی، اولاً وزارت نفت به سقف تعهدات خود براساس قانون بودجه سال ۱۳۹۴ عمل نکرده و فقط معادل ده هزار میلیارد ریال قیر را با پالایشگاه‌های خصوصی و دولتی زیرمجموعه خود خوراک تهاتر کرده است. ثانیاً پالایشگاه‌های تبریز، شیراز و بندرعباس علی‌رغم دریافت خوراک رایگان از وزارت نفت در ازای تحویل وکیوم باتوم به واحدهای صنعتی قیرساز، به تعهدات خود عمل نکرده و وکیوم باتوم تولیدی خود را یا به مصرف داخلی رسانده و قیر عرضه می‌کنند و یا به صورت نقدی در بورس عرضه کرده‌اند.

متأسفانه اقدام شرکت‌های پالایشی تبریز و شیراز در خصوص تولید قیر، موجب شده واحدهای صنعتی قیرسازی زیر ظرفیت تولید خود کار کنند و بخشی از تأسیسات آنها بلااستفاده باقی بماند که خود موجب افزایش قیمت تمام شده قیر برای این واحدها شده است.

همچنین، این احکام احتمال ایجاد زمینه سوءاستفاده و فساد در نهادها و دستگاه‌های مصرف‌کننده قیر که براساس قانون بودجه قیر رایگان دریافت می‌کنند را نیز فراهم آورده است.

علاوه بر این، سازوکار پیش‌بینی شده در احکام مذکور، به معنای نقض سازوکار قواعد بودجه در اختصاص منابع مصارف پیش‌بینی شده در ردیف‌های قوانین بودجه‌های

سنواتی است که مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیش از این نیز با تغییر سازوکار معمول بودجه‌ریزی مخالفت کرده بود.

استدلال نمایندگان برای تصویب قانون اعطای قیر رایگان به برخی دستگاه‌ها، تسهیل امور و رهایی از چرخه تخصیص اعتبار خزانه است. اما تجربه تصویب چنین قوانینی نشان داده است که هیچگاه نمی‌توان با برهم زدن نظم بودجه و زیر سؤال بردن شفافیت آن به تسریع امور پرداخت و بهترین راه برای حمایت مؤثر از پیشرفت پروژه‌های روکش آسفالت راه‌های روستایی و نوسازی مدارس، در نظر گرفتن ردیفی مشخص در بودجه برای آنهاست. بنابراین، برای اختصاص اعتبار به یک فعالیت خاص، لازم است ردیفی برای درج منابع و مصارف در قانون بودجه برای آن فعالیت در نظر گرفته شود و اعتبارات لازم با طی فرآیندهای معمول بودجه تخصیص داده شود.

با توجه به مشکلات به‌وجود آمده در راستای اجرای بندهای مذکور، به‌نظر می‌رسد که وضع اینگونه قوانین اشتباه است. اما به هر حال پیشنهاد می‌شود شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و وزارت نفت به‌منظور حل مشکلات پیش آمده برای واحدهای صنعتی قیرسازی و جلوگیری از تعطیلی این واحدها و افزایش نرخ بیکاری اقدامات زیر را انجام دهند:

- شرکت ملی پالایش و پخش موظف شود سه پالایشگاه تبریز، شیراز و بندرعباس را مکلف نماید به تعهدات سال ۱۳۹۴ خود عمل کرده و بدهی ۳۸۰ میلیارد ریالی خود به واحدهای صنعتی را با عرضه و کیوم باتوم اعتباری به قیمت روزی که معرفی‌نامه سازمان مصرف‌کننده قیر را دریافت نموده است تسویه کند.
- وزارت نفت مکلف شود براساس تکلیف سازمان برنامه و بودجه کشور، نسبت به

تسویه بدهی ۴۷۰۰ میلیارد ریالی نهادهای مصرف‌کننده قیر به واحدهای صنعتی قیرسازی در سال ۱۳۹۴ اقدام نماید.

• همچنین با توجه به اینکه عملکرد اجرای بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ نیز تاکنون رضایتبخش نبوده، لازم است شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، پالایشگاه‌ها را مکلف نماید تا هرچه سریع‌تر به تعهدات خود عمل نمایند.

• شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی به تدوین و ابلاغ خط‌مشی کلان و سیاست‌گذاری صحیح برای پالایشگاه‌های بخش خصوصی اقدام نماید. شایان ذکر است سیاست‌گذاری شرکت مذکور باید به‌گونه‌ای باشد که الگوی پالایشی کلیه پالایشگاه‌های بخش خصوصی و دولتی اصلاح شده و افزایش تولید فرآورده‌های سبک و با ارزش‌افزوده بالایی مانند بنزین و گازوئیل در رأس اهداف آنها بوده و سرمایه‌گذاری و تخصیص منابع آنها در این جهت باشد.

در نهایت به‌نظر می‌رسد با توجه به مشکلات به‌وجود آمده درخصوص اجرای بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و بند متناظر آن در قانون بودجه سال ۱۳۹۵، علاوه بر اینکه میزان قیر تحویلی از سقف ۲۴ هزار میلیارد ریال قانون بودجه سال ۱۳۹۵ به ۱۵ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کاهش یافته (که به‌نظر می‌رسد رقم منطقی‌تر و قابل‌اجراتری است)، ردیف‌های بودجه‌ای مورد نیاز نیز تعبیه شده است. متن بند «ه» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، به‌شرح زیر است.

(ه) وزارت نفت موظف است از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذیربط معادل ریالی

دو میلیون تن قیر تا سقف مبلغ پانزده هزار میلیارد (۱۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال را به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۷۰ نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کند. منابع حاصله از ردیف متفرقه شماره ۵۳۰۰۰۰-۱۵۶ جدول ۹ این قانون به ترتیب مبلغ دو هزار میلیارد (۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برای مالچ‌پاشی در اختیار وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور) و سیزده هزار میلیارد (۱۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال صرفاً برای خرید قیر به نسبت شصت و دو درصد (۶۲٪) در اختیار وزارت راه و شهرسازی جهت روکش آسفالت و آسفالت راه‌های روستایی و بیست درصد (۲۰٪) در اختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی جهت آسفالت معابر و بهسازی روستاها و انجام پروژه‌های مشارکتی با دهیاری‌ها و پانزده درصد (۱۵٪) در اختیار وزارت کشور (سازمان امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) جهت آسفالت معابر شهرهای با جمعیت زیر پنجاه هزار نفر و سه درصد (۳٪) جهت نوسازی مدارس در اختیار وزارت آموزش و پرورش (سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور) قرار می‌گیرد. وزارتخانه مذکور موظف است مبلغ واریزی به ردیف درآمدی فوق‌الذکر را در حساب‌های فیمابین خود و خزانه‌داری کل کشور اعمال و تسویه نماید.

پیوست‌ها

پیوست ۱

تاریخ: ۱۳۹۵/۰۹/۸
شماره: پ ت / ۱۰۰ / ۳ / ۱۰۰ / ۱۳۰۵۷۴
پیوست: ۱

شرکت پالایش نفت تبریز (سهامی خاص)

دانشگاه صنعتی اراک، د.گ

مدیر عامل محترم شرکت آذر دوام یول

موضوع: وکيوم باتوم نهاتری

یا سلام

احتراماً، عطف به نامه شماره ۹۵/۱۱۸۰۱ مورخه ۹۵/۹/۶ آن شرکت محترم و پیرو نامه شماره پ ت ز / ب ف / ۳۰۶۲۷ مورخه ۹۵/۹/۶ مدیر بازاریابی و فروش این شرکت به استحضار می‌رساند این شرکت آمادگی دارد بجای وکیوم باتوم نهاتری قیر ۶۰/۷۰ بصورت نهاتری تحویل نماید.

و من استتوفیق

غلامرضا باقری

مدیر عامل شرکت پالایش نفت تبریز

دوام یول
مستطاب
مستطاب
مستطاب

تاریخ: ۱۳۹۵ / ۰۹ / ۱۶

شماره: ۴۴۹۸۴/۷۱۰

پیوست:

عادی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت راه و شهرسازی

دفتر بودجه

بسمه تعالی

مدیرعامل محترم شرکت نفت پاسارگاد
 مدیرعامل محترم شرکت آذریام عایق کار
 مدیرعامل محترم شرکت آذر دوام پول
 مدیرعامل محترم شرکت نگین فجر آذربایجان
 مدیرعامل محترم شرکت نگین گام پارس
 مدیرعامل محترم شرکت آرکا
 مدیرعامل محترم شرکت مجدد تبریز

با سلام و احترام،

با عنایت به عدم همکاری شرکت بالایش نفت تبریز در تحویل و کیوم باتوم اختصاص یافته شده موضوع بند ه تبصره ۱ قانون بودجه سالجاری و مکاتبات اخیر شرکت مذکور با شرکتهای قیرساز مینس بر اختصاص قیر به جای و کیوم باتوم به آگاهی می رساند اقدام اخیر شرکت بالایش نفت تبریز مغایر با توافقات انجام شده می باشد لذا کلیه عواقب قانونی و حقوقی ناشی از دریافت هرگونه قیر به جای و کیوم باتوم بر عهده شرکت قیرساز خواهد بود. لازم به ذکر است در توافقاتنامه ی فی مابین وزارت راه و شهرسازی و شرکتهای قیرساز، به صراحت اعلام گردیده که تسویه بدهی وزارت راه و شهرسازی با و کیوم باتوم خواهد بود.

حمید نظری
 مدیر کل دفتر بودجه

پیوست ۳

تاریخ: ۱۳۹۴/۰۶/۱۰
شماره: ۳۱۵۸۵/۵۰۰۰
پیوست:
عادی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی

معاونت راه روستایی

مدیرعامل محترم شرکت پالایش نفت تبریز

با سلام و احترام،

بیرون نامه شماره (م/ح/۴۹۳۳۰/ مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۰ جناب آقای اسدی مدیر محترم امور مالی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران در خصوص اختصاص و کیوم باتوم نهائری مورد نیاز وزارت راه و شهرسازی در سال ۱۳۹۴ بدینوسیله شرکتهای ذیل به عنوان نماینده این وزارتخانه به منظور تحویل ۲۵۰ میلیارد ریال و کیوم باتوم (سهیمیه مرحله دوم) معرفی می گردد. خواهشمند است دستور فرمائید همکاری لازم با شرکتها بعمل آمده و از نتیجه این معاونت را مطلع نمایند.

۱- شرکت نفت پاسارگاد	۲۰ میلیارد ریال (سهیمیه مرحله دوم)
۲- شرکت آذریام عایق کار	۷۰ میلیارد ریال (سهیمیه مرحله دوم)
۳- شرکت آذردوم یول	۱۰۰ میلیارد ریال (سهیمیه مرحله دوم)
۴- شرکت نگین گام پارس	۳۰ میلیارد ریال (سهیمیه مرحله دوم)
۵- شرکت مجد تبریز	۳۰ میلیارد ریال (سهیمیه مرحله دوم)

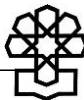
رئیس هیئت مدیره
شرکت پالایش نفت تبریز

رونوشت به:

- مدیرعامل محترم شرکت نفت پاسارگاد جهت آگاهی و پیگیری لازم
- مدیرعامل محترم شرکت آذریام عایق کار جهت آگاهی و پیگیری لازم
- مدیرعامل محترم شرکت مجد تبریز جهت آگاهی و پیگیری لازم
- مدیرعامل محترم شرکت آذردوم یول جهت آگاهی و پیگیری لازم
- مدیرعامل محترم شرکت نگین گام پارس جهت آگاهی و پیگیری لازم

توسط وزارت راه

۱۴۱۰

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۰/۲۳
شماره: ۵۸۵۱۴/۵۰۰
پیوست:
عادی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی

معاونت راه روستایی

بسمه تعالی

مدیرعامل محترم شرکت پالایش نفت تبریز:

با سلام و احترام،

پروانه شماره م/۱/ح/۹۷۲۵۴ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۱ جناب آقای اسدی مدیر محترم امور مالی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران در خصوص اختصاص و کیوم باتوم تهارتری مورد نیاز وزارت راه و شهرسازی در سال ۱۳۹۴ بدینوسیله شرکتهای ذیل به عنوان نماینده این وزارتخانه به منظور تحویل ۳۰۰ میلیارد ریال و کیوم باتوم (سهامیه مرحله چهارم) معرفی می گردد. خواهشمند است دستور فرمائید همکاری لازم با شرکتهای بعمل آمده و از نتیجه این معاونت را مطلع نمایند.

۱- شرکت نگین فخر آذربایجان ۱۵ میلیارد ریال (سهامیه مرحله سوم)

۲- شرکت آذربایجان عایق کار ۱۰۰ میلیارد ریال (سهامیه مرحله چهارم)

۳- شرکت آذر دوقم یول ۱۰۰ میلیارد ریال (سهامیه مرحله چهارم)

۴- شرکت نگین گام پارس ۵۰ میلیارد ریال (سهامیه مرحله چهارم)

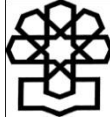
۵- شرکت مجد تبریز ۲۰ میلیارد ریال (سهامیه مرحله چهارم)

۶- شرکت آرکا ۱۵ میلیارد ریال (سهامیه مرحله دوم)

منابع و مآخذ

۱. قوانین بودجه سالیانه، سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵.
۲. لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور.
۳. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، نامه شماره ۷۲۸۲۸، مورخ ۱۳۹۵/۸/۱۶.
۴. شرکت بورس کالای ایران، نامه شماره ۱۹۴۴۹/احم، مورخ ۱۳۹۵/۸/۳.
۵. شرکت بورس کالای ایران، نامه شماره ۱۹۶۵۹/احم، مورخ ۱۳۹۵/۸/۲۳.
۶. وزارت راه و شهرسازی، نامه شماره ۴۲۳۹۶/۷۱۰، مورخ ۱۳۹۵/۹/۱.
۷. سازمان برنامه و بودجه، نامه شماره ۵۴۶۲۸۹، مورخ ۱۳۹۵/۳/۱۷.

شماره مسلسل: ۱۵۲۶۳

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی عملکرد بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و بندهای متناظر آن در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین کنندگان: سیده‌مریم موسوی، میثم پیله‌فروش

ناظران علمی: فرید دهقانی، فریدون اسعدی

متقاضی: نادر قاضی‌پور (نماینده مردم ارومیه)

ویراستار تخصصی: محمدحسن معادی رودسری

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱۰/۲۷